

O'ZBEKISTONNING KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHI (1991-2025)

Ibroxim Qobilov Qodirjon o'g'li

Millat Umidi universiteti AAF 1 kurs

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17533033>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-oktabr 2025 yil
Ma'qullandi: 28-oktabr 2025 yil
Nashr qilindi: 31-oktabr 2025 yil

KEY WORDS

O'zbekiston, korrupsiya, mustaqillik, islohotlar, davlat siyosati, Korrupsiyaga qarshi kurash agentligi, shaffoflik, raqamli boshqaruv, fuqarolik jamiyati, xalqaro reyting, Transparency International.

ABSTRACT

Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining 1991-2025-yillar davomida korrupsiyaga qarshi kurash yo'lidagi siyosiy, huquqiy va institutsional islohotlari tahlil qilinadi. Mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab korrupsiya muammosining shakllanish sabablari, u bilan bog'liq ijtimoiy-iqtisodiy omillar va davlat siyosatida bu muammoni bartaraf etish uchun amalga oshirilgan chora-tadbirlar yoritilgan. Xususan, Shavkat Mirziyoyev davrida korrupsiyaga qarshi kurash agentligi faoliyatining yo'lga qo'yilishi, davlat boshqaruvining raqamlashtirilishi, fuqarolik jamiyatining roli va xalqaro hamkorlikdagi yangiliklar misolida mamlakatning bu sohada rivojlanish bosqichlari tahlil etiladi. Maqola davomida O'zbekistonning xalqaro reytinglardagi o'rnini, mavjud muammolar va istiqboldagi yo'nalishlar ilmiy-nazariy asosda ko'rib chiqilgan.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgan 1991-yildan boshlab o'z oldiga demokratik huquqiy davlat va adolatli jamiyat qurish maqsadini qo'ydi. Shu jarayonda eng og'ir va murakkab muammolardan biri sifatida korrupsiya masalasi dolzarb bo'lib keldi. Chunki sobiq tuzumdan meros bo'lib qolgan byurokratiya, ma'muriy buyruqbozlik, qonun ustuvorligining yetarli darajada ta'minlanmagani, iqtisodiy erkinlikning cheklanganligi korrupsiyaning ildiz otishiga qulay sharoit yaratgan edi. Mustaqillikning dastlabki yillarida davlat boshqaruv tizimining shakllanishi, huquqiy asoslarning yaratilishi bilan birga korrupsiyaga qarshi kurash ham asta-sekin kun tartibiga chiqdi. Ammo o'sha davrda bu masalaga tizimli yondashuv, mustaqil nazorat organlari va xalqaro standartlarga mos qonunchilik hali mavjud emas edi. Shu sababli 1990-yillarda korrupsiya ko'p hollarda yashirin, ichki ma'muriy tizim ichida kechgan jarayon sifatida davom etdi. 2000-yillarga kelib, O'zbekistonda iqtisodiy islohotlar chuqurlashgani sari davlat sektoridagi shaffoflik masalasi dolzarb tus oldi. Shu yillarda korrupsiyaga qarshi qator normativ hujjatlar ishlab chiqildi, lekin ularning ijrosi zaif bo'lib, natijalar sust bo'ldi. Korrupsiya davlat xaridlari, litsenziya berish, yer ajratish, tender o'tkazish va soliq tizimi kabi sohalarda eng ko'p uchraydigan hodisaga aylandi.

Fuqarolar ham ko'p hollarda ayrim xizmatlarni "norasmiy yo'l" bilan hal etishga odatlanib qoldilar. Bu holat korrupsiyaning nafaqat davlat tizimida, balki ijtimoiy hayotda ham ma'lum darajada "oddiy hodisa" sifatida qaralishiga sabab bo'ldi.

2016-yilda mamlakatda yangi siyosiy rahbariyat shakllanib, Shavkat Mirziyoyev Prezident etib saylangach, korrupsiyaga qarshi kurash siyosiy, huquqiy va ijtimoiy hayotning eng ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Prezident o'z chiqishlarida korrupsiyani mamlakat taraqqiyotiga, islohotlar samaradorligiga va xalqning davlatga bo'lgan ishonchiga tahdid sifatida baholadi. 2017-yilda "Korrupsiyaga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonun qabul qilinib, korrupsiyaga qarshi siyosatning asosiy tamoyillari belgilandi. Shu yildan boshlab davlat idoralarning faoliyatida ochiqlik, shaffoflik va hisobotlilik tamoyillari bosqichma-bosqich joriy etildi.[1]

Keyingi yillarda bu sohada keng ko'lamlı islohotlar amalga oshirildi. 2020-yilda Prezident farmoni bilan **Korrupsiyaga qarshi kurash agentligi** tashkil etildi. Mazkur idora korrupsiyaga qarshi kurashda davlat siyosatini muvofiqlashtiruvchi, tahlil qiluvchi va nazorat qiluvchi markaziy organ sifatida faoliyat yurita boshladi. Shu bilan birga, Korrupsiyaga qarshi kurash milliy kengashi ham tuzildi. Unga Oliy Majlis, Hukumat, Adliya vazirligi, Bosh prokuratura, fuqarolik jamiyati institutlari va ommaviy axborot vositalari vakillari kiritildi. Davlat xizmatlarini raqamlashtirish, byurokratik jarayonlarni qisqartirish, onlayn portal va elektron hukumat tizimlarini joriy etish korrupsiyani kamaytirishning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'ldi. "Ochiq budget", "Ochiq ma'lumotlar portali", "Davlat xaridlari" va "Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali" orqali fuqarolar har bir qaror, xarid yoki loyiha haqida ma'lumot olish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Bu tizimlar korrupsion xatti-harakatlarning ko'pini oldini olishga yordam berdi. 2021-yilda O'zbekiston Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Jahon banki va Transparency International kabi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirdi. [3] Bundan tashqari, fuqarolik jamiyati institutlari va OAVning rolini oshirish bo'yicha qadamlar tashlandi. 2025-yilda nodavlat tashkilotlar korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha monitoring va jamoatchilik nazoratini amalga oshirishda bevosita ishtirok etayotgan "Hududiy tadqiqot markazlari" tashkil etildi. Ochiq muhokamalar, ommaviy eshituv va tahliliy hisobotlar orqali jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabat shakllantirilmoqda. Shu bilan birga, korrupsiyaning ildiz sabablari ham alohida e'tiborda turibdi. Ularning asosiylaridan biri – ayrim davlat xizmatchilarining past maoshi va ijtimoiy himoyasining sustligi. Shu bois so'nggi yillarda davlat xizmatida mehnat sharoitlarini yaxshilash, halol mehnatni moddiy rag'batlantirish tizimi joriy etilmoqda. Prezidentimiz bu borada "Korrupsiyani yo'qotish uchun birinchi navbatda halol xizmatni qadrlashni o'rganishimiz kerak" degan edi.

Umuman olganda, 1991–2025-yillar davomida O'zbekiston korrupsiyaga qarshi kurashda katta yo'l bosib o'tdi. Agar 1990-yillarda bu muammo yashirin, beqaror tizimda mavjud bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda u ochiq muhokama qilinadigan, davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan. Hozirgi bosqichda O'zbekiston xalqaro hamkorlikni kengaytirib, BMTning "Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi" talablari asosida yangi bosqichga qadam qo'ymoqda. Shunga qaramay, tizimli natijalarga erishish uchun korrupsiyaning ildiz sabablari – iqtisodiy tengsizlik, byurokratik to'siqlar, shaffoflik yetishmasligi – bartaraf etilishi lozim. Davlat organlarining hisobdorligi, fuqarolarning huquqiy savodxonligi va jamiyatda halollik madaniyatining shakllanishi bu kurashning eng muhim tayanchiga aylanadi.[4]

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston 1991–2025-yillar davomida korrupsiyaga qarshi kurashda huquqiy, institutsional va axborot jihatdan mustahkam poydevor yaratdi. Biroq bu jarayon uzluksiz davom etadigan, doimiy yangilanishni talab qiladigan yo'ldir. Korrupsiya ustidan g'alaba faqat qonunlar bilan emas, balki xalqning halollikka ishonchi, mansabdorlarning vijdoni va jamiyatning adolatga intilishi bilan ta'minlanadi. Shu yo'lda O'zbekiston o'zining qat'iy siyosati, raqamli islohotlari va fuqarolik jamiyati faolligi bilan Markaziy Osiyoda korrupsiyaga qarshi kurashda yetakchi tajriba yaratmoqda

Foydalanilgan adabiyotlar va manbalar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. – 2020-yil.
2. O'zbekiston Respublikasi "Korrupsiyaga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2017-yil.
3. Transparency International. Corruption Perceptions Index 2024. – Berlin, 2025.
4. "O'zbekiston korrupsiyaga qarshi kurashda yangi bosqichga o'tmoqda". – The Diplomat, 2025
5. "Uzbekistan to digitize 500 markets and service agencies to curb corruption". – Kun.uz, 2025
6. "Uzbekistan: National Council on Combating Corruption Meeting". – The Europe Today, 2025
7. "Fuqarolik jamiyatining korrupsiyaga qarshi kurashdagi o'rni". – Zamin.uz, 2025.

INNOVATIVE
ACADEMY